

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT

Mgr. Slávka Krajňáková

NAŠI PREDKOVIA

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	Mgr. Slávka Krajňáková
Kontakt na autora UZ:	ZŠ, Kúpeľná 2, 080 01 Prešov sl.krajnakova@gmail.com
Názov:	Naši predkovia
Rok vytvorenia:	2014
Oponentský posudok vypracoval:	PaedDr. Eva Bilišňanská
ISBN 978-80-565-0900-5	

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

1. Naši predkovia

Milí žiaci, mnohí z vás už vedľa všeličo možné z minulosti ľudstva i vlastného národa. Podme si spolu zacestovať v čase a pozrime si na počiatky dejín Slovenska a Slovákov.

Koncom 5. a začiatkom 6. storočia sa na území Slovenska usadil kmeň Slovenov. Pokojný život osadníkov však narušili kočovní a výbojní Avari. V úsilí vymaniť sa spod nadvlády Avarov vytvorili Sloveni spolu s ďalšími slovanskými kmeňmi začiatkom 7. storočia kmeňový zväz – Samovu ríšu.

Starí Slovania po príchode na územie dnešného Slovenska vyhľadávali na osídlenie/zakrúžkuj správnu odpoveď/:

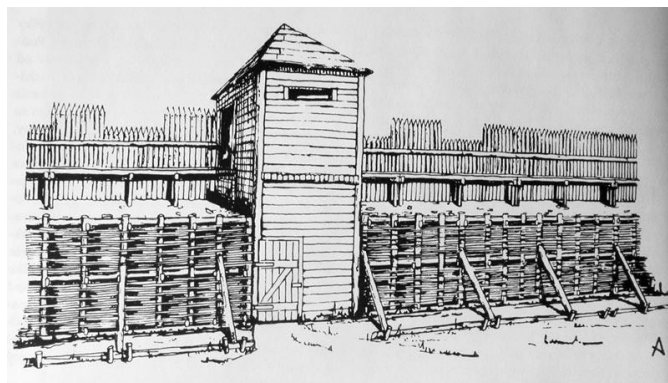
- a) strmé úbočia v hlbokých horách
- b) strmé úbočia na okrajoch hustých lesov
- c) nevysoké polohy v údoliach riek

Starí Slovania, aby sa ubránili pred nepriateľom, si stavali opevnené sídla /zakrúžkuj správnu odpoveď/:

- a) citadely
- b) hradiská
- c) zámky

Samova ríša vznikla v roku /zakrúžkuj správnu odpoveď/:

- a) 632
- b) 1623
- c) 623

Hradisko - Pobedim

Vysvetli pojmy.

brtníctvo

vладыка

veča

Kronikár Fredegár o Samovi píše.

Keď Slovania s vojsko zaútočili proti Avarom, kupec menom Samo, národnosťou frank, postupoval s nimi vo vojsku. A pri tom preukázal takú veľkú schopnosť v boji proti Avarom, že to vybudilo obdiv. Slovania, spoznávajú Samovu užitočnosť, zvolili si ho za kráľa a tu šťastlivo panoval 35 rokov. za jeho vlády Slovania viedli mnohé boje s Avarmi. S jeho rozvahou a schopnosťou ich vždy porazili. Samo mal 12 žien z pokolenia Slovanov, s ktorými splodil 22 synov a 15 dcér.

Stručne popíš vládu kmeňového náčelníka Sama.

.....

.....

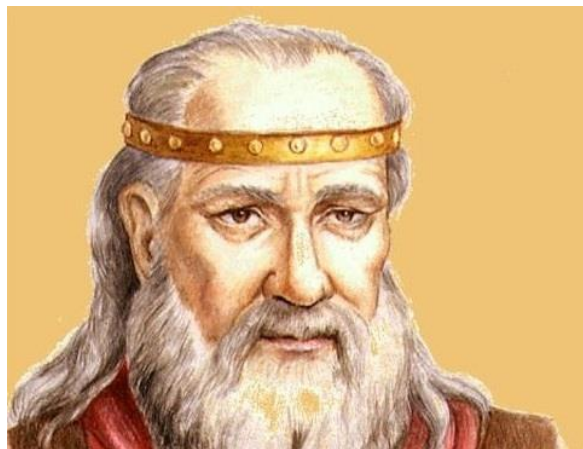
.....

.....

.....

.....

.....

Aké druhy historických prameňov nám hovoria o dávnej minulosti našich slovanských predkov?

.....

.....

Čo sú to zemnice?

Správne doplň vetu :

V roku knieža vyhnal
a obsadil spojeníma
vznikla

Na mape vyznač, kde vládol knieža Mojmír a kde knieža Pribina.

Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Veľká Morava vznikla v roku

a/ 863

b/ 833

c/ 658

Veľká Morava zanikla v roku

a/ 907

b/ 906

c/ 833

Vymenuj panovníkov na Veľkej Morave v poradí, v akom po sebe nasledovali.

.....

.....

.....

.....

Pomôcka – Svätopluk, Mojmír I., Rastislav,
Mojmír II.

V roku knieža.....vyslal poslov k byzantskému cisárovi

..... s prosbou o učiteľov. V roku prišli na

územie Veľkej Moravy bratia a

Spoj čiarami , čo patrí k sebe.

Konštantín

Hlaholika

Metod

Dišputa

arcibiskup

Proglas

rozhovor

písmo

Kocel bol synom/zakrúžkuj
správnu odpoveď/:

Vo vete je ukryté meno syna kniežaťa Pribinu. Ak ho nájdeš,
podčiarkni ho.

**Odvážni vojaci neustúpili ani o krok, ocel'
ich mečov sa výhrazne blyšťala.**

- a) Pribinu
- b) Mojmíra
- c) Rastislava

Prečítaj si tento text a zostav štruktúrovaný životopis Konštantína a Metoda.

Slávni slovanskí vierozvestci, sv. Cyril a Metod, tvoria v dejinách Slovanov a zvlášť Slovákov jednu z najdôležitejších kapitol. Pochádzali zo Solúna (Thessaloniké). Ich otec, menom Lev, mal vysoké postavenie v štátnej správe. O matke nevieme nič. Metod bol zrejme najstarší. Narodil sa azda okolo roku 815. Metod bolo jeho rehoľné meno, krstným menom sa volal možno Michal. Cyril bol najmladším z detí, krstným menom sa volal Konštantín. Narodil sa asi okolo roku 827. Pretože v okolí žilo mnoho Slovanov, predpokladá sa, že obaja dobre poznali slovanský jazyk. Metod, starší z bratov, sa stal dôležitým civilným úradníkom. Po čase ho však svetské záležitosti unavili, a preto sa utiahol do kláštora. Konštantín sa stal učencom a profesorom, známym ako „Filozof“, v Konštantínopole. No tiež odišiel za svojím bratom Metodom do toho istého kláštora. V r. 860 sa Konštantín a Metod vydali na misie na územie dnešnej Ukrajiny ku Chazarom. Tam našli pozostatky pápeža sv. Klementa, ktorý tam bol vo vyhnanstve (zomrel okolo r. 100). Domov sa vrátili roku 862. Keď sa byzantský panovník Michal III. rozhodol vyhovieť požiadavke moravského kniežaťa Rastislava, aby mu na jeho územie poslal misionárov, prirodzene boli Metod a Konštantín tou najlepšou voľbou; poznali totiž jazyk, boli schopní po organizačnej stránke a taktiež sa už ukázalo, že sú vhodní pre misijné poslanie. Roku 863 teda Konštantín a Metod spolu s niekoľkými spoločníkmi (Kliment, Sava, Angelár, Naum, Vavrinec a ďalší) opustili svoju rodnú zem, aby prišli na Veľkú Moravu a šírili tu kresťanstvo a kultúru. Správne pochopili, že ak chcú byť úspešní, musia sa prispôsobiť rečou i kultúrou miestnemu obyvateľstvu (tzv. inkulturácia). Konštantín, ešte predtým, než odišli na svoju misiu, zostavil pre Slovanov písmo, ktoré je dnes známe ako hlaholika. Tá sa považuje za predchodkyňu cyriliky, písmo, ktoré dostalo meno práve po sv. Cyrilovi. Do jazyka starých Slovanov preložili dokonca aj celú liturgiu (texty bohoslužieb) a takisto aj časť Biblie. V roku 867 sa vydali na cestu do Ríma, aby získali povolenie slúžiť latinskú liturgiu v reči ľudu. So sebou niesli aj pozostatky sv. Klementa. Pápež Hadrián II. ich roku 868 s radosťou prijal a vyhovel všetkým požiadavkám. Ostatky sv. Klementa slávnostne preniesli do baziliky sv. Klementa. Konštantín sa však už nikdy nevrátil na územie Veľkej Moravy. V Ríme ochorel, vstúpil do kláštora, prijal meno Cyril a zakrátko tam 14. februára roku 869 zomrel. Pápež Hadrián II. dal Metodovi list pre slovienskych vladárov, ktorý obsahuje vyhovenie všetkým trom požiadavkám: Ustanovenie školy na čele s Metodom, vysvätenie slovienskych učeníkov na rozličné stupne kňazstva a potvrdenie slovanskej

bohoslužobnej reči. Tento dokument patrí k najdôležitejším v histórii Slovenska. Metod sa však na Veľkú Moravu nedostal. Medzi Rastislavom a Nemcami sa totiž rozpútala vojna. Metod zostal v Blatnohrade u kniežaťa Kocel'a. Ten vyslal k pápežovi posolstvo so žiadosťou, aby ustanovil Metoda za biskupa v Panónii. Pápež vyhovel, Metod sa stal v roku 869 biskupom. Pápež ho vymenoval za arcibiskupa a pápežského legáta s právomocou pre slovanské národy. Franským biskupom sa to nepáčilo, a tak sa stala neslýchaná vec: Metoda roku 870 uväznili vo Švábsku v kláštore, ktorý bol mimo ciest, a tak tam bol Metod akoby skrytý. Metod protestoval so slovami: „Keby to územie bolo vaše, hneď by som vám ho zanechal, ale je sv. Petra.“ Napriek všetkým prekážkam sa istému mníchovi podarilo poslať do Ríma posolstvo, ako sa veci majú. Pápež Hadrián II. dvakrát rázne zakročil, no nič nepomáhalo. Až jeho nástupca Ján VIII. Roku 873 zakázal dvom biskupom vykonávať biskupský úrad a jedného si povolal do Ríma, aby sa zodpovedal. Všetci to oľutovali, Metod bol prepustený a v sprievode pápežského legáta prišiel na Veľkú Moravu. Legát ho uviedol do úradu arcibiskupa. Kde však presne sídlil, nevieme, pravdepodobne sa zdá miesto Hradište pri Mikulčiciach na Morave. Na Morave vtedy už vládol Svätopluk, ktorý bol dosť ovplyvnený nemeckým kňazom Vichingom. Toho navrhol za biskupa do Nitry. Metoda v Ríme obvinili, že neoprávnene používa slovanský jazyk pri bohoslužbách a v niektorej náuke nie je pravoverný. Metod musel do Ríma. Pápež sa presvedčil, že má pred sebou veľkého a svätého apoštola. Svätoplukovi napísal list – bulu *Industriae Tuae* (jún 880). V nej píše veľmi priaznivo voči Slovanom a Metodovi. Uznáva a potvrdzuje ho za nielen panónskeho, ale aj moravského arcibiskupa. No zároveň aj vysvätil Vichinga za biskupa do Nitry. Aj keď mu prikázal poslušnosť Metodovi, Viching stále kul intrigy, dokonca falšoval pápežské listy. Metod komunikoval s Rímom, pápež mu stále dôveroval a priaznivo sa vyjadroval voči nemu. Metod Vichinga nakoniec poslal k Vislanom na misie (krakovské kniežatstvo). Potom sa naďalej snažil a vyvíjal veľké úsilie, aby prehĺbil kresťanskú vieru medzi Slovanmi. Mal vplyv aj na Čechov, Maďarov a Vislanov. Zachovala sa tradícia, ktorá hovorí o tom, že pokrstil české knieža Bořivoja a jeho manželku sv. Ľudmilu. Mohlo sa to stať v rokoch 874-878. Žitie Metodovo spomína, že Metod pokrstil aj knieža Vislanov v Poľsku. V roku 882 sa vybral do svojej vlasti na pozvanie byzantského cisára Bazila I. Ten ho prijal s veľkou radosťou a poctou. Metod však cítil, že mu ubúda síl. Chcel ešte dokončiť preklad Sv. písma do staroslovenčiny. Vybral si k tomu dvoch zo svojich žiakov a v priebehu ôsmich mesiacov toto veľké dielo dokončil. Zomrel vo veku sedemdesiat rokov 6. apríla 885. Tesne pred smrťou určil za svojho nástupcu Gorazda, jedného zo svojich učeníkov slovanského pôvodu.

Miesto jeho smrti a hrobu bolo pravdepodobne hlavné mesto Veľkej Moravy, avšak nevieme určiť jeho polohu.

Metod

Konštantín

Ako sa nazýva najstarší slovanský jazyk a písmo?

Jazyk -

Písmo -

Doplň vetu.

Najstarším súvislým textom napísaným v sú

..... a pochádzajú zstoročia.

Vyznačte, ktoré z nálezísk nepatrí medzi ostatné.

MIKULČICE, DEVÍN, STARÉ MĚSTO PRI UHERSKOM HRADIŠTI,

**ZEMPLÍN, NITRA, SPIŠSKÝ HRAD, BRATISLAVA, ČINGOV,
MAJCICHOV, POHANSKO PŘI BŘECLAVI.**

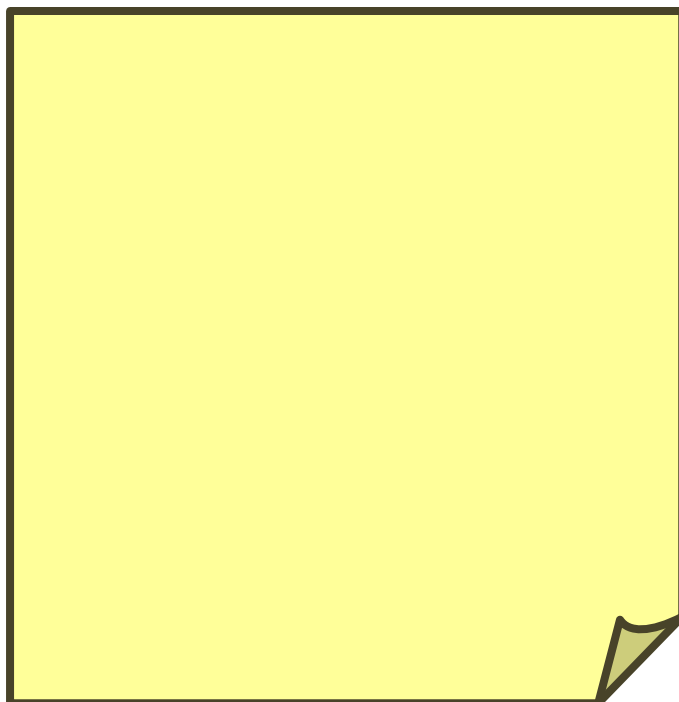
Ktorý veľkomoravský panovník dosiahol najväčší územný rozmach Veľkej Moravy?

.....

Doplň údaje k letopočtom.

Letopočet	Udalosť
833	
907	
863	
894	
885	
869	

**Aký bol prínos Konštantína a Metoda
pre Veľkú Moravu?**

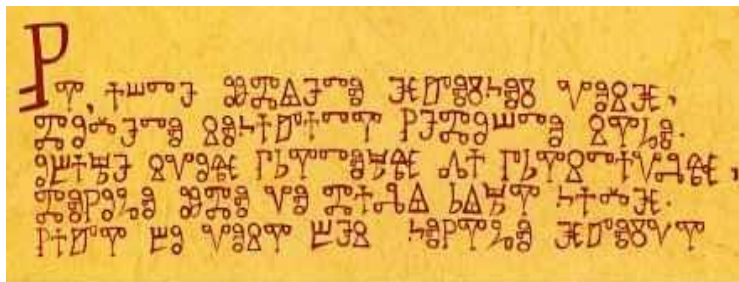

Aké pamiatky veľkomoravského písomníctva poznáš?

.....

.....

.....

Správne prirad' pojmy do skupín.

METOD

KONŠTANTÍN

**Proglas, arcibiskup, Filozof, hlaholika, cyrilika, Cyril,
Wiching, starší brat, Gorazd**

Zorad' cirkevné hodnosti od najvyššej po najnižšiu.

arcibiskup, kňaz, biskup, pápež

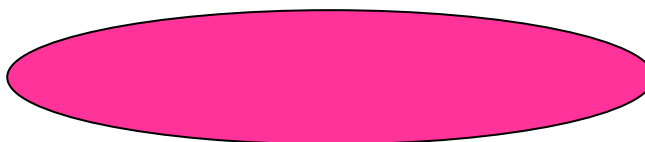
Aké písmo je na obrázku?

ⴗⴗ ⴒⴒ ⴑⴑ ⴎⴎ ⴓⴓ ⴐⴐ ⴕⴕ ⴖⴖ ⴙⴙ ⴚⴚ ⴛⴛ ⴜⴜ ⴞⴞ
a b v g d e ž dz z ī i đ,y
..... ⴛⴛ ⴓⴓ ⴞⴞ ⴑⴑ ⴓⴓ ⴑⴑ ⴑⴑ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴞⴞ ⴐⴐ ⴑⴑ
k l m n o p r s t u f x
ⴓⴓ ⴑⴑ ⴛⴛ ⴓⴓ ⴑⴑ ⴕⴕ ⴕⴕⴕⴕ ⴕⴕ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴑⴑ ⴑⴑ
ō ts tš š št o, e ü j ye, ya yo yu
ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ ⴓⴓ
ǫ ǣ wǫ wě ħ ů

Napište svoje meno a priezvisko v glagolici.

Konštantínov predhovor k evanjeliám sa volá..... Pomôže Ti prešmyčka.

GLAPORS

Vysvetli pojmy.

dišputa	
mučeník	

Čo znamená slovo kristianizácia a čo je jej dôkazom na našom území?

Ktoré národy dnes píšu azbukou? Vieš písať azbukou?

Zamyslite sa. Prečo je dôležité vedieť čítať a písať a byť vzdelaný?

Vyznač veľkomoravské hradiská.

Legenda o troch prútoch.

Kráľ Svätopluk mal troch synov, ktorí sa neustále medzi sebou škriepili, kto bude vládnuť v krajine po smrti otca. Bývalo zvykom, že vladárom sa stal vždy najstarší syn. Synovia kráľa Svätopluka však chceli vládnuť všetci. Keď kráľ ležal na smrteľnej posteli, dal si ešte naposledy zavolať svojich synov.

Povešť hovorí, že im prikázal priniesť tri prúty. Otec podal viazaničku prútov najstaršiemu synovi a povedal mu, aby ju zlomil. Ten sa pokúšal, ale viazanicu prútov sa mu zlomiť nepodarilo. Potom podal kráľ viazanicu strednému synovi, ani jemu sa to však nepodarilo. Dokonca ani najmladší nemal dosť síl, aby prúty zlomil. Potom starý kráľ zobral viazanicu a prúty rozdelil. Každému synovi dal jeden. Synovia teraz poľahky prúty polámali. Vtedy im otec podľa povesti povedal: „Synovia moji, ak budete žiť svorne a vzájomne si budete pomáhať, budete silní a nijaký nepriateľ vás nepremôže. Tak, ako ste ani vy nemohli zlomiť tie tri prúty, keď boli zviazané spolu. Ak však budete nesvorní, budete sa hádať a ríšu si podelíte na kúsky, nepriateľ vás poľahky ako ten prút premôže a vy zahyniete.“

Bratia sa po týchto múdrych slovách zmierili a kráľ Svätopluk odovzdal moc nad Veľkomoravskou ríšou do rúk najstaršieho syna.

Aké ponaučenie vyplýva z tohto príbehu?

--

Nakresli tento príbeh ako komiks.

--	--

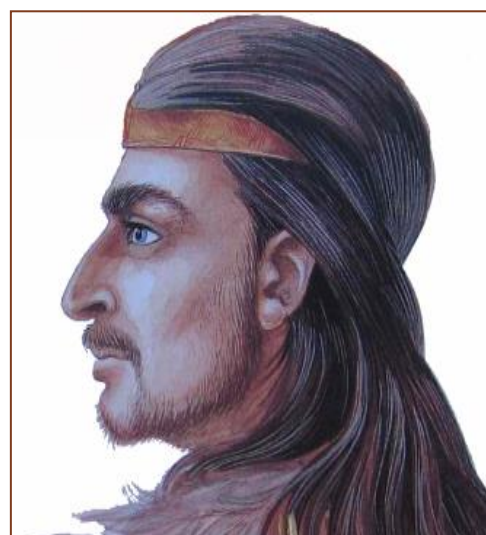
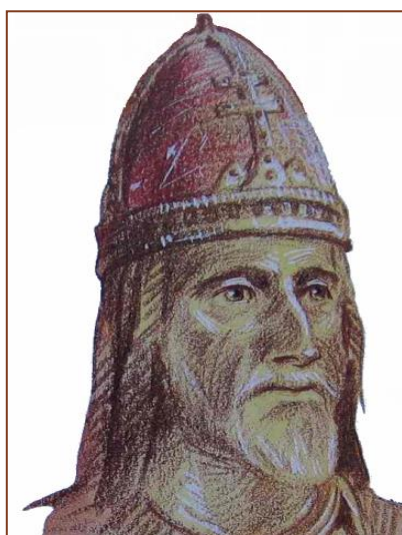
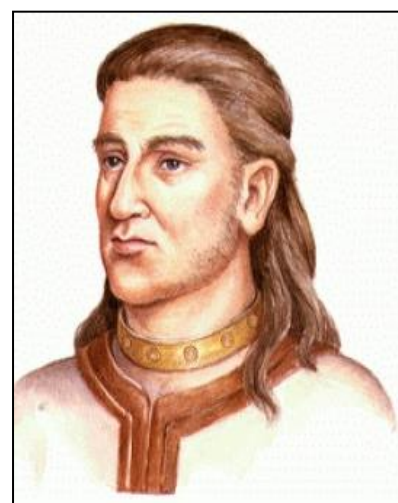
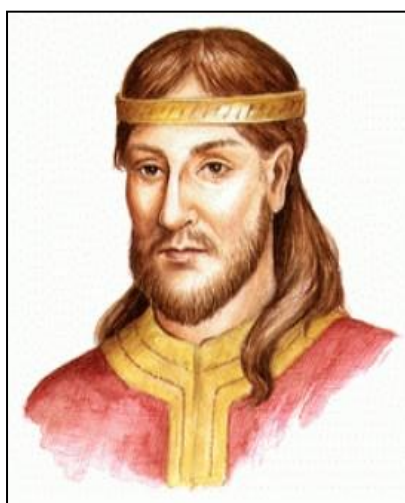
Veľká Morava zanikla asi okolo roku 906 pretože /zakrúžkuj správnu odpoveď/:

- a) niektoré územia sa odtrhli od Veľkej Moravy
- b) vznikli vnútorné rozpory a na jej územie útočili Frankovia a starí Maďari
- c) zomrel posledný panovník

Po rozpade Veľkej Moravy sa slovenské územie stalo súčasťou /zakrúžkuj správnu odpoveď/:

- a) českého kráľovstva
- b) poľského kráľovstva
- c) uhorského kráľovstva

Kto je to?

Doplň

Konštantín Porfyrogenetos	
Kosmas	
Mikulčice	
Kyjevské listy	
Moravsko-panónske legendy	
Gorazd	

Na obrázku sú náušnice veľkomoravských žien. Pokús sa vytvoriť návrh podobných náušníc pre svoje kamarátky. ☺

Na obrázku sú nákončia opaskov veľkomoravských mužov. Pokús sa vytvoriť návrh podobných nákončí pre svojich kamarátov. ☺

Zdroje

LUKAČKA, Ján, TONKOVÁ, Mária, LUKAČKA, Ľuboš, HANOVÁ, Soňa. 2011. Dejepis pre 7. ročník základnej školy a 2. ročník gymnázia s osemročným štúdiom. 1. vyd. Bratislava: SPN, 2011. 103 s. ISBN 978-80-10-02061-4.

GURŇÁK, D., KOLLÁROVÁ, O., TOLMÁČI, F.. 2000. Dejepisný zošit pre 7. ročník ZŠ, 1.vyd . Bratislava: Mapa Slovakia, 2000.72 s. ISBN 80-8067-017-X.

Editor dejepisných máp

http://www.pobedim.sk/images/archeologia_02_full.jpg

http://www.dobrodruh.sk/sites/default/files/302c661f90_44298634_o2.jpg

<http://cea.livinghistory.cz/zivotym/remesla/obydli/image001.jpg>

<http://www.zivotopisysvatych.sk/wp-content/uploads/cam4.jpg>

http://zlatyfond.sme.sk/dielo/93/Filozof_Proglas#ixzz29TesQvII

<http://files.fajel.webnode.sk/200001541-e74bcea2b0/288.jpg>

http://www.oskole.sk/userfiles/image/zaida/dejepis/navysenie/Sol%C3%BAnski%20bratia%20-7%20r%20j%C3%BAI%202010.html_m33784f5.png

<http://www.zivotopisysvatych.sk/cyril-a-metod/>

<http://www.magistra-historia.sk/wp-content/uploads/2014/02/Sv%C3%A4topluk.jpg>

http://www.oskole.sk/?id_cat=8&clanok=9869

<http://www.slovakiasite.com/sk/povesti.php>

<http://www.miam.estranky.sk/clanky/velka-morava/velka-morava.html>

<http://www.archeologiask.sk/typo3temp/GB/3c6d44c24f.jpg>

http://ff.ujep.cz/velimsky/cs_1_1/02CS/as344.jpg